

Sociální bydlení v České republice

Zpráva pro zastoupení Evropské komise v ČR

shrnutí

Stručný přehled

V předložené studii představujeme poznatky z výzkumu a mapování sociálního bydlení v České republice. Na základě **VLASTNÍ TERÉNNÍ PRÁCE A SBĚRU DAT, SEKUNDÁRNÍHO SBĚRU DAT A SEKUNDÁRNÍHO VÝZKUMU** odhadujeme současný rozsah a strukturu bezdomovectví a vyloučení z bydlení v zemi, představujeme relevantní řešení a míru jejich využívání v aktuální politice a praxi 20 českých měst. Prezентujeme osvědčené postupy českých měst a nevládních neziskových organizací a navrhuje me doporučení pro řešení bytové nouze v ČR.

1 Za prvé, odhadujeme, že **115 TISÍC LIDÍ Z CELKEM 43 TISÍC DOMÁCNOSTÍ BYLO V ČR V ROCE 2020 BEZ DOMOVA A VYLOUČENO Z BYDLENÍ**, z toho 37 tisíc dětí a 5 tisíc seniorů. Dalšíh 440 tisíc bylo ohroženo vyloučením z bydlení a dalších 450 tisíc bylo zatíženo nadměrnými náklady na bydlení. **ALESPŮŇ S JEDNÍM Z TĚCHTO PROBLÉMŮ SE POTÝKÁ ASI MILION ČECHŮ (10 % POPULACE).**

2 Za druhé, prostřednictvím analýzy studií proveditelnosti projektů sociálního bydlení realizovaných přes Evropský fond pro regionální rozvoj (EFRR) a průzkumu mezi realizátory a obcemi jsme zjistili, že:

➔ **V LETECH 2014–2023 MÁ BÝT V ČR DOKONČENO 2 350 SOCIÁLNÍCH BYTŮ FINANCOVANÝCH Z EFRR**, z toho 1 058 bylo již dokončeno (k 05/2021).

➔ **OBCE REALIZUJÍ 74 % TĚCHTO BYTŮ**, zbytek realizátorů představují nevládní neziskové organizace a církve. Přibližně u poloviny projektů má být podpora v bydlení zajišťována standardní sociální prací na obci. Nevyčlenění sociální pracovníci obcí však nad rámec své dosavadní agendy nemají dostatečnou kapacitu a zkušenost pro intenzivní sociální práci pro nastěhování a stabilizaci v bydlení. To lze zmírnit zacílením na tyto implementátory pomocí možností výzev ESF+ zaměřených na sociální bydlení v období 2021–2027.

➔ **POKUD BY SE NEMĚNILA PRAVIDLA PODPORY**, 40 % současných realizátorů a 35 % obcí, které odpověděly v anketě, by v novém programovém období předložilo nové projekty sociálního bydlení v IROP, což by znamenalo **ABSORPČNÍ KAPACITU CCA 205 MIL. EUR.**

➔ **POKUD BY SE PRAVIDLA ZMĚNILA**, zájem o předložení by mohlo mít až 98 % současných realizátorů a 80 % obcí a **ABSORPČNÍ KAPACITA BY SE ZVÝŠILA NA ODHADEM 430 MIL. EUR.**

Nejpreferovanější změnou je zařazení seniorů jako způsobilé cílové skupiny. **SENIŘI V BYTOVÉ NOUZI NOVĚ MOHOU BÝT CÍLOVOU SKUPINOU** projektů, což znamená, že absorpční kapacita bude násobně vyšší oproti nulové variantě beze změn.

3 Zatřetí jsou prezentovány další nástroje užívané v ČR pro řešení bezdomovectví a vyloučení z bydlení nad rámec infrastruktury sociálního bydlení: kontaktní místa pro bydlení, přímá finanční podpora pro Rapid Re-Housing a prevenci ztráty bydlení, sociální realitní kanceláře, garantované bydlení, individuální rozpočty, asistence v bydlení, dostupné bydlení, Housing First a využití obecního bytového fondu pro

domácnosti bez domova. Jsou představena další inovativní řešení, jako jsou například programy Critical Time Intervention, Reconnection a Discharge.

4

Za čtvrté, průzkum opatření přijatých **20 MĚSTY, KDE SE KONCENTRUJE POLOVINA BEZDOMOVECTVÍ A VYLOUČENÍ Z BYDLENÍ** (20 tisíc ze 43 tisíc domácností bez domova), odhalil, že:

- ➔ Ročně v těchto městech získá bydlení **MAXIMÁLNĚ 1 400 DOMÁCNOSTÍ BEZ DOMOVA**.
- ➔ **POLOVINA TĚCHTO DOMÁCNOSTÍ (550 AŽ 750) JE NASTĚHOVÁNA S POMOCÍ ESIF**. Opatření podporovaná z ESIF sehrála klíčovou roli v 15 z 20 měst.
- ➔ **V POSLEDNÍCH TŘECH LETECH SEHRÁL ESF KLÍČOVOU ROLI** v rychlém rozvoji řešení bezdomovectví ve zkoumaných městech (Housing First, Kontaktní místa pro bydlení, sociální realitní kancelář).

5

Za páté, jsou představeny dobré praxe a slibné praxe. Město Ostrava zařadilo městské části do pilotního projektu sociálního bydlení s více než 150 domácnostmi a schválilo politiku sociálního bydlení v koordinaci s nimi. Praha změnila pravidla pro alokaci sociálního bydlení a dala přednost těm nejzranitelnějším. Poskytovatelé přijali metodiku Housing First. Praha dále zavedla koordinovaný systém Kontaktních míst pro bydlení a pracuje na rozvoji nástrojů pro řešení bytové nouze, včetně flexibilních rozpočtů na nastěhování nebo využití nábytkových bank. Jihlava zorganizovala registrační týden a pilotně otestovala Housing First. Město Brno od roku 2015 rozvíjelo programy Housing First, vytvořilo Kontaktní místa pro bydlení a zrekonstruovalo sociální byty z prostředků EFRR. Město Chomutov nakupovalo soukromé tržní byty prostřednictvím projektu IROP za účelem jejich přeměny na sociální bydlení, i když jen s velmi omezeným rozsahem v rámci pravidla de minimis. Nevládní organizace Romodrom vyvinula schéma garantovaného bydlení a program Housing First.

Klíčová doporučení

a

ALOKACE INFRASTRUKTURY SOCIÁLNÍHO BYDLENÍ pro období 2021–2027 by měla být navýšena **ZE SOUČASNÝCH 115 MIL. EUR NA 230 MIL. EUR**. Alokace sociálního bydlení by měla tvořit alespoň 30 % celkové alokace sociální infrastruktury, a to nejen v samotném IROP+, ale v součtu programů IROP+, REACT EU a Národního plánu obnovy.

b

Míra spolufinancování je zásadní pro dopad a proveditelnost projektů sociálního bydlení / řešení bezdomovectví. **VLÁDA BY MĚLA PŘÍSPÍVAT K FINANCOVÁNÍ EU** tak, aby místní **SAMOSPRÁVY, VČETNĚ PRAHY, SPOLUFINANCOVALY PROJEKTY BEZDOMOVECTVÍ 5 % A NEVLÁDNÍ ORGANIZACE 0 %**.

c

SOCIÁLNÍ BYDLENÍ PRO DOMÁCNOSTI BEZ DOMOVA BY MĚLO BÝT VYJMUTO Z PRAVIDEL VEŘEJNÉ PODPORY. Aplikace pravidel SOHZ a finanční model vyrovnávacích plateb výrazně upřednostňuje výstavbu infrastruktury sociálních služeb před výstavbou sociálních bytů, což vede k upřednostňování rozvoje ústavní péče financované z EFRR před podporou komunitního života.

d Rozvoj řešení a absorpční kapacity ve městech a regionech, kde se soustřeďuje nejvíce lidí bez domova, by měl být podpořen vytvořením Národního centra pro podporu sociálního bydlení. Měla by být zajištěna přímá pomoc obcím a dalším realizátorům při přípravě a realizaci projektů.

e **KONKRÉTNÍ VÝZVY**, EFRR, ESF a NPO by měly směřovat do měst, kde je soustředěno nejvíce lidí bez domova, což by zajistilo účinné zacílení s větším dopadem.

f Budoucí výzvy ESF+ by měly podporovat **UKONČENÍ BEZDOMOVECTVÍ POUZE PROSTŘEDNICTVÍM:**

- ➔ Zabydlování přímo do bytů bez přípravy a bez zohledňování zásluhovosti s podporou sociálních pracovníků dle individuálních potřeb (přístupy Housing Led a Housing First)
- ➔ Kontaktní místa pro bydlení
- ➔ Sociální realitní zprostředkování a garantované bydlení
- ➔ Systémové aktivity posilující prevenci ztráty bydlení vč. kapacit správců bytového fondu
- ➔ Asistence v bydlení (po zabydlení)
- ➔ Aktivity systémově řešící přechod z ústavů a institucí do samostatného bydlení